

Henk de Roest

De Nicolaasparochie in Baarn restauratie en herbronning

De Nicolaasparochie in Baarn is een bloeiend centrum van rooms-katholieke vroomheid en trekt mensen uit de wijde omtrek. Volgens ingewijden en buitenstaanders kenmerkt de parochie zich door een grote nadruk op het ontwikkelen en onderhouden van een persoonlijke relatie met Jezus Christus en tevens door de beklemtoning van de missionaire roeping van alle gelovigen. De Bijbel neemt in vrijwel alle activiteiten van de parochie een centrale plaats in. De parochie weet zich gehecht aan de kerkelijke hiërarchie, al wil men liever spreken over het leergezag. Trouw aan de paus en de geestelijkheid wordt belangrijk geacht, omdat men het leergezag gebaseerd acht op de Schrift. Iedere dag zijn in de dagkapel en in het Trefpunt naast de kerk parochianen te vinden voor aanbedding of geloofsonderricht. De parochie is zeer vitaal en bruist van de activiteiten.

Uit strijd en dreigende ondergang herrezen

Dat is wel eens anders geweest. In 1905 was de kerk ingewijd. Na een tijd van bloei en vitaal kerkelijk leven kwam in de jaren zestig en zeventig een neergang. Tegelijkertijd braken conflicten uit. Het was een tijd van verregaande polarisatie. Er waren diepgaande meningsverschillen over de plaats van het altaar, de mis in de volkstaal, de betekenis van de sacramenten, maar ook over ecclesiologische, theologische, christologische en ethische kwesties. Is de Heer reëel aanwezig in de eucharistie? Welke betekenis heeft de kerk? Is een dagelijkse eucharistie nodig? Welke plaats heeft de biecht? Over alles ontstond strijd, die uiteindelijk werd beslecht met het vertrek van een aantal parochianen naar een naburige parochie. De Nicolaaskerk werd vervolgens met sluiting bedreigd. Het bisdom had de beslissing reeds voorbereid. De pastoor kreeg opdracht de parochie af te bouwen. De parochianen dienden zich voor te bereiden op overgang naar de naastgelegen parochie, eveneens in Baarn. Eén parochie werd voor Baarn voldoende geacht en restauratie van de Nicolaas zou kapitalen kosten. Op dat moment, we schrijven 1.973, kwamen de parochianen, samen met pastoor Snelder, verontwaardigd in actie. Veel mensen werden opgeroepen om te helpen. Samen met een architect, die bereid bleek *pro Deo* zijn medewerking te verlenen, werd een restauratieplan gemaakt. In korte tijd werd geld verzameld, werden bouw- en ondersteuningsgroepen opgezet en ging de hele parochie aan de slag. De kerk werd gerestaureerd, een nieuwe pastorie werd gebouwd. Het gaf een geweldig elan. Naast de kerk, met een toegang van binnen en een aparte entree van buiten, werd een dagkapel gebouwd. Voor een monstrans met de grote hostie en een tabernakel. De eucharistie kon er dagelijks plaatsvinden. Bovendien werd een centrum voor activiteiten gebouwd, het Trefpunt. Elke zondag was de tweede collecte voor de restauratie. Onder de parochianen ontstond een zeer sterke band.

Bijbel centraal

Met de komst van pastoor Kolkman in 1986 kwam de parochie opnieuw in een fase van vitalisering terecht. Hij kwam, naar eigen zeggen, in een 'gespreid bedje'. Kolkman werd benoemd, mede om een verbindingsfiguur te zijn tussen de kardinaal en charismatische gebedsgroepen. Kolkman had relaties met de Charismatische Vernieuwing, maar streefde geen 'charismatische parochie' na als ideaal. Zijn prioriteiten gaf hij in verschillende bijeenkomsten helder aan: een goed verzorgde eucharistie, zorgvuldige vormgeving van de sacramenten, geloofsverkondiging en persoonlijke zielzorg. Vergaderen kwam voor hem op de laatste plaats. Met grote ijver werden initiatieven ontwikkeld, waarbij vooral de Bijbel centraal kwam te staan. De buitenschoolse catechese, reeds begonnen onder pastoor Snelder, werd verbreed. De communicantjes komen tegenwoordig van alle scholen in Baarn, maar dienen wel katholiek te zijn gedoopt. Er zijn verschillende bijbelgroepen en de Alphacursus mag zich verheugen in een grote belangstelling. Kolkman nam ook het godsdienstondericht op de school ter hand en richtte zich daarbij

vooral op het vertellen van bijbelverhalen. Omdat pastoor Kolkman verschillende malen ernstig ziek was, heeft hij de laatste jaren meerdere taken moeten overdragen aan parochianen. Deze hebben met grote voortvarendheid het werk overgenomen. De parochianen zijn dankbaar dat hij nu weer actief kan zijn en beschouwen het als een wonder ('het wondertje van Baarn', zeggen ze) dat hij ondanks zijn hoge leeftijd nog onder hen wil werken. Zijn persoon wordt door sommige parochianen gezien als één van de geheimen van de aantrekkingskracht van deze parochie. Tegelijkertijd zijn inmiddels vele parochianen actief geworden. De band uit de tijd van de dreigende kerksluiting bestaat nog steeds, maar deze heeft de laatste jaren een geestelijke verdieping gekregen. Er zijn regelmatig toetredingen tot de rooms-katholieke kerk, ook van niet-kerkelijke mensen. Daarnaast geven meerdere parochianen aan, dat zij na een tijd waarin zij op afstand stonden ('sudderend') nu weer actief zijn geworden. Vaak speelt de zorgvuldig voorbereide Eerste Communie van de kinderen daarin een rol.

Licht uit de kerk

Ik bezoek de parochie op een donderdagavond in november. In het nachtelijke duister blijkt licht uit de kerk te komen. De kerk is open. Enkele vrijwilligers zijn bezig de kerk mooi te maken voor een avondopenstelling op vrijdagavond ('Nacht van de open kerken' in Baarn, waaraan zes kerken meedoen). Tegelijkertijd is de dagkapel open. Voordat ik naar de pastorie loop voor het afgesproken interview met pastoor Kolkman en twee vrijwilligsters, spreek ik zachtjes met twee parochianen in de kerk. Thee zussen. Chique gekleed en welbespraakt. Ze staan mij graag te woord. De dames vertellen hoezeer deze parochie 'alles' voor hen is. 'Elke dag komen we hier. Om te vertoeven in de dagkapel. En voor de dagelijkse eucharistie. Hier beleven we hoezeer het geloof de schat is van ons leven.' De twee gezusters blijken actief te zijn in de leiding van de Alphacursus en de sinds kort gestarte Betacursus. Ze horen al jaren bij de Nicolaasparochie. De kerk is hun leven. 'Wat is de dagkapel?', vraag ik. 'Daar kun je komen tot aanbidding', zeggen ze. 'Er staat een monstrans, waarin de grote hostie regelmatig wordt tentoongesteld. En er is een tabernakeltje. Een soort kluis waarin de hostie wordt bewaard. Wij ervaren daarin de aanwezigheid van de levende Heer. Jezus is voor ons daar werkelijk aanwezig.' Zoals Hij ook in de eucharistie voedend en werkzaam aanwezig is, voegen zij er aan toe. Vragend naar de activiteiten in de parochie, vertellen ze met een grote begeestering dat veel wordt gedaan aan geloofsonderwijs en bijbelstudie, voor alle leeftijden. Ook van buiten Baarn komen de mensen bewust naar deze parochie. De parochie is springlevend. 'De laatste jaren hebben we verschillende mensen tot geloof zien komen. Dat is zo prachtig. Mensen die zich laten dopen en dan ook kiezen voor een kerkelijk huwelijk.' Er zijn gezinsmissen, waarin liederen worden gezongen van Elly en Rikkert of uit de bundel van de Charismatische Vernieuwing. Veel aandacht wordt besteed aan het verkrijgen en verdiepen van een persoonlijke omgang met Christus. 'Veel andere katholieken zien Jezus als goed mens. Het gaat hen vooral om medemenselijkheid. Bij ons gaat het om Jezus als Verlosser en Heiland. Om de sacramenten. We voelen ons getroost. Er is altijd Iemand die naar je luistert.' Ze zwaaien mij vrolijk uit, wanneer ik mij naar buiten begeef.

Zaaien

In de pastorie word ik ontvangen in de studeerkamer. Pastoor Kolkman en twee actieve parochianen bevestigen het beeld dat ik mij van de parochie begin te vormen. Elke dag is om negen uur 's morgens een eucharistieviering. Er is 'veel aanbidding'. In de dagkapel gaan mensen in en uit. 'Alle soorten mensen komen daar', wordt mij verzekerd. Er is altijd een gastheer of gastvrouw in de nabijheid om antwoord te geven op vragen of mensen verder te helpen. Pastoor Kolkman vertelt hoe blij de parochie is met de dagkapel, maar ook met het Trefpunt. Overdag en 's avonds is het Trefpunt veel bezet: eerste-communicievoorbereiding, vormselvoorbereiding, gezinsmiskoor, kinderkoor, Groot Koor (Cantate Domino), Volkszangkoor, geloofsonderwijsavonden, bezinningsdagen, themagespreksavonden ('Leren met je hart'), bijbelstudiegroepen, jeugdgroepen, Alpha- en Betacursussen en de kinderclub. Met het laatste wordt de buitenschoolse catechese bedoeld. In alle activiteiten wordt uit de Bijbel gelezen. Pastoor Kolkman blijkt telkens weer verrast door de leergierigheid, niet alleen van kinderen maar ook van ouderen. 'We merken onder katholieken grote nieuwsgierigheid om de Bijbel te leren kennen. Ouders blijken het belangrijk te vinden dat kinderen Bijbels onderricht krijgen en aan de bijbelstudiegroepen

neemt men van jong tot oud deel. Bij de bijbelcatechese nodigen we ook ouders uit, zodat ook zij de bijbelverhalen horen. We zijn bezig met een voortdurende herbronning.' Terugkijkend op de geschiedenis van de parochie wordt mij uitgebreid verteld over de moeilijke tijd van de polarisatie ('we mochten de kinderen niet eens meer de biecht aanleren') en de enerverende periode van de kerkrestauratie. Momenteel is de verhouding tot de naburige parochie Maria Koningin respectvol. De eigen activiteiten omschrijft men graag met het beeld van het zaaien. 'Wij mogen zaaien. Voor de rest laten wij het los. We zijn dankbaar als we resultaat mogen zien. Het is de genade van God, die het doet.' Verschillende mensen heeft men tot geloof zien komen. Eén van de vrijwilligsters vertelt: 'Het geldt eigenlijk voor mij ook. Ik ben jaren weggeweest. Ik had een sluimerend geloof. Ik was een sudderende katholiek. Door de Eerste Communie van mijn oudste vond ik de weg terug.'

Aangloeiend vuur

Pastoor Kolkman vertelt hoezeer de parochie een eigen identiteit heeft gekregen. De territoriale parochiegrenzen zijn vervaagd. 'Als ik in een andere parochie kom, merk ik onmiddellijk het verschil in mentaliteit en geloofsbeleving. Toen ik hier pas werkte, was er in het dekenaat een bezinningsmiddag voor pastores onder de titel: Terug naar de bron. Ik stelde mij daar veel van voor. Maar ik ergerde mij. Want er werd niet gebeden. Heeljammer vond ik dat. Terug naar de bron, maar de naam van Jezus Christus werd niet genoemd. Het ging allemaal om de naaste. Ja, natuurlijk, dat is goed, maar dat gaat via de aanbidding tot Jezus.' De twee vrijwilligsters vullen aan dat het in de parochie gaat om een persoonlijke relatie met Jezus Christus. Ook het Neocatechumenaat en Charismatische Vernieuwing, zo geven zij aan, zijn daarop gericht. Dat het vuur aangloeit, zodat je zelf mag gaan getuigen. De gezinsmissen zijn daar ook sterk op georiënteerd. 'In de tijd van pastoor Snelder waren veel parochianen actief bezig op het materiële terrein, nu vindt een restauratie plaats op geestelijk terrein.' Desgevraagd geven de vrijwilligsters aan geabonneerd te zijn op het *Katholiek Nieuwsblad* en ook *Inspiratie Magazine* en *Omega Magazine* te lezen. 'Het is een groot verschil met het begin', stelt pastoor Kolkman. 'Nu kan ik het met een gerust hart aan anderen overlaten. Het geeft een heel fijn gevoel. Inleidingen worden door anderen gehouden. Nieuwe mensen komen er bij. Die houden ook zelf weer een lezing. Mensen groeien daarin.' Kritisch op het eigen functioneren is de parochieleiding in de zin, dat men graag nog meer mensen zou willen zien. Gevraagd naar de lessen die men heeft geleerd, geven mijn drie gesprekspartners aan dat zij 'hebben ervaren dat je zelf niks kunt, dat het allemaal genade is, allemaal werk van de Heilige Geest'.

Toekomst

Gevraagd naar de toekomst van de parochie over vijf jaar, stellen de beide dames dat zij wel bezorgd zijn vanwege de kwetsbare gezondheid van de pastoor. De dagelijkse eucharistie, die de voedingsbron is voor het hele parochiële leven en voor het individuele leven van de parochianen, zal op zeker moment moeten stoppen. Toch is er ook vertrouwen dat de parochianen zullen voortgaan op de ingeslagen weg en dankzij de Heilige Geest nieuwe inspiratie zullen vinden. Samenwerking met andere parochies is daarbij niet uitgesloten, ook al is de Nicolaas op dit moment nog de enige parochie in het bisdom die niet in een verband is ondergebracht.

Buiten de kerk heil?

Ten slot te lees ik pastoor Kolkman en de twee vrijwilligsters nog een gedeelte voor uit het interview met ds. Jelle de Kok in Diever (zie elders in dit themanummer). Ik vraag of ze zich herkennen in diens theologische visie op het heil en de betekenis van de kerk. De Kok geeft immers aan dat gewerkt wordt aan het 'creëren van maximale betrokkenheid'. Dat is in de Nicolaasparochie ook het geval. De Kok stelt: 'Als mensen in de buitenste cirkel staan, dan zeggen we dat we blij zijn dat ze in de buitenste cirkel staan en niet daarbuiten. We willen mensen dicht bij de Heer brengen. Er is de toegangsdeur, maar er geldt geen dwang. Wanneer jij de hemel niet in wil, dat is aan jou. We zeggen in liefde dat God van je houdt en dat je verloren gaat als je geen persoonlijke relatie met Christus hebt. Als je op de leeftijd des onderscheids komt, dan willen we graag dat mensen kiezen voor Jezus. Jij bent verantwoordelijk voor God. Jij moet het zelf verantwoorden als je Christus afwijst. In die zoektocht naar God willen wij mensen

helpen.' Delen pastoor Kolkman en de twee vrijwilligsters deze visie? Er komt een uitgebreid antwoord. Kolkman merkt op dat het een genade is om ja te kunnen zeggen tegen Jezus. 'Het is zoals zoëven gezegd: we kunnen slechts zaaien. Dat is getuigen. Je wilt graag dat de ander Jezus leert kennen. Je moet het echter ook loslaten. Als je niet kan geloven of niet gaat geloven, dan veroordelen we dat niet. In één van de bijbelstudiegroepen is een mevrouw, die is al tien jaar op zoek. Ze mag altijd blijven komen, de deur is open. Jezus is gestorven voor álle mensen. Alle mensen krijgen de kans om in de hemel te komen. In de laatste seconde kan een mens nog tot bekering komen.

Het stervensproces, dat zijn heilige momenten. Als ik naar mensen ga, dan bid ik altijd van te voren. De Heer kan zich ook in de laatste levensmomenten tonen. 'Is buiten de kerk heil?', vraag ik. 'De Heilige Geest werkt zoals hij wil', zegt pastoor Kolkman. 'Ook als de Geest daar een heelleven voor nodig heeft. Er is die krachtige genadige troost, dat die mensen toch nog in de hemel komen. Jezus kan zich de laatste seconde van je leven aan je openbaren. Hij is de Deur. Je moet wel "ja " zeggen. Maar Jezus kent het hart. Dat geldt ook voor mensen die nooit van Jezus hebben gehoord. Hij kan zich laten zien. Ik sta naast jou. ..Zeg maar ja... Zo kunnen ze de genade krijgen om "ja " te zeggen.' Pastoor Kolkman zegt het allemaal met een grote mildheid. 'Bovendien,' voegt hij eraan toe, 'wij geloven dat er een vagevuur is. En van het vagevuur loopt er geen weg naar de eeuwige verlorenheid, naar de hel. Er voert uit het vagevuur alleen een weg naar de hemel. Ik ben een boerenzoon. Bij ons thuis op de boerderij stonden de kalveren op stal in de winter. Wanneer de lente aanbrak en de kalveren naar buiten konden, naar de wei, konden ze niet meteen de wei in. Daar was voor hen veel te veellicht. Na de donkere tijd zouden ze zich in dat felle licht gemakkelijk kunnen verwonden. Ze moesten wennen aan het licht. We zetten de kalveren dus tussen het woonhuis en de schuur, tussen de muren. Als ze daar dan een half uur hadden rondgesprongen waren ze doodop. Dan konden ze het licht aan. Ze liepen niet meer tegen het draad aan. Zo is het met de eeuwigheid ook. Het grote Licht. God geeft ons de kans om het licht te kunnen verdragen. Ja, het is een loutering. Maar je wordt daar niet gepest. God is niet een God die ons pest, maar ons liefheeft.'

Restauratie en herbronning

Het valt mij op hoezeer Kolkman afstand neemt van de heilsvisie, zoals deze in de protestants-evangelicale wereld te vinden is. Het lijkt in de Nicolaasparochie vooral een gepassioneerde verhouding tot Jezus Christus te zijn die de motiverende grond is om te getuigen, te evangeliseren in woord en daad. De Bijbel staat in deze parochie daarbij zeer centraal en heel bewust kiest men voor een behoudende lijn in liturgie en catechese. 'Geen experimenten " zo wordt mij verzekerd. 'Restauratie' en 'herbronning' zijn sleuteltermen. De parochie blijkt velen aan te spreken. Een uiterst milde en wijze pastoor blijkt hierin één van de geheimen te zijn.